

Ministeriöille

Viite:

Laki Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta (ns. ilmoittajansuojelulaki)

Asia:

VALVONTAVIRANOMAISTEN VELVOITTEET ILMOITTAJANSUOJELULAIN TOIMEENPANOSSA

Eduskunta on käsitellyt hallituksen esityksen laiksi Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 147/2022 vp) ja hyväksynyt 2.12.2022 ehdotetut lait työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan ehdottamin muutoksin (TyVM 17/2022 vp). Lakien on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian. Oikeuskanslerinvirasto esitti mietintövaliokunnalle noin kolmen kuukauden siirtymäaikaa lain toimeenpanon valmistautumiseen, jotta mm. työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan perustuvat rekrytoinnit sekä muut valmistelutoimet ehditään tehdä. Tieto lain lopullisesti sisällöstä vahvistui vasta 24.11.2022 valiokunnan mietinnön valmistuttua. Eduskunnan hyväksymän ilmoittajansuojelulain 40 §:n mukaan kuitenkin vain sisäisen ilmoituskanavan osalta säädetään siirtymäajoista. Muut lain velvoitteet on toimeenpantava heti lain voimaantulosta lukien.

Ilmoittajansuojelulaki on tulossa voimaan ilmeisesti jo vuoden 2023 alusta lukien. Tämä edellyttää poikkeuksellisen ripeää valmistautumista lain voimaantuloon sekä oikeuskanslerinvirastossa että toimivaltaisissa viranomaisissa. Tämän vuoksi oikeuskanslerinvirasto kääntyy ministeriöiden puoleen lain voimaantuloon valmistautumisessa ja toivoo, että ministeriöt saattavat tässä kirjeessä kuvatut tiedot oikeuskanslerinviraston keskitetyn ilmoituskanavan toiminnasta sekä ilmoittajansuojelulain mukaisista viranomaisvelvoitteista hallinnonalansa toimivaltaisten viranomaisten tietoon.

Oikeuskanslerinvirasto toimii ilmoittajansuojelulain 18 §:n mukaan keskitettynä ulkoisena ilmoituskanavana, jollei ilmoittamisesta suoraan toimivaltaisen viranomaisen ilmoituskanavaan ole erikseen säädetty. Oikeuskanslerinvirasto avaa verkkosivuilleen sähköisen lomakkeen ilmoittamista varten sekä ohjeistuksen ilmoittajille keskitettyyn ilmoituskanavaan ilmoittamisesta samoin kuin ohjeistuksen toimivaltaisille viranomaisille keskitetyn kanavan toiminnasta. Lisäksi oikeuskanslerinvirastolla on erillinen sähköpostiosoite (ilmoittajansuojelu@gov.fi) ja puhelinnumero ilmoittamista varten. Ilmoituksen voi tehdä keskitettyyn kanavaan myös suullisesti. Oikeuskanslerinvirasto on nimennyt omasta henkilöstöstään ne, jotka käsittelevät ilmoituksia.

Oikeuskanslerinvirasto ei ryhdy itse tutkimaan keskitettyyn kanavaan tehtyjä ilmoituksia eikä tarkasta, täytyvätkö kaikki ilmoittajansuojelulaissa säädetyt ilmoituksen edellytykset. Oikeuskanslerinvirasto ei esimerkiksi tarkasta, onko ilmoittaja sellaisessa asemassa, että hän voi tehdä ilmoittajansuojelulain tarkoittaman ilmoituksen, tai onko ilmoittaja ensivaiheessa tehnyt ilmoituksen sisäiseen ilmoituskanavaan. Oikeuskanslerinvirasto tallentaa ilmoitukset asianhallintajärjestelmäänsä ja arvioi, mille toimivaltaiselle viranomaiselle asian selvittäminen kuuluu, sekä siirtää ilmoitukset toimivaltaisille viranomaisille toimenpiteitä varten. Hallituksen esityksen perusteluissa (s. 172-173) on lista toimivaltaisista viranomaisista, mutta se ei ole tyhjentävä. Lista sisältää myös valtionhallinnon ulkopuolisia tahoja.

Oikeuskanslerinviraston on ilmoittajansuojelulain 19 §:n mukaan toimitettava ilmoittajalle vastaanottoilmoitus viipymättä ja viimeistään seitsemän päivän kuluessa. Tarkoituksena on, että samalla annetaan ilmoittajalle tieto siitä, mille viranomaiselle ilmoitus on siirretty. Toimivaltaisen viranomaisen tehtävänä on ilmoittaa ilmoittajalle asian käsittelystä ja toimenpiteistä kolmen tai perustellusta syystä enintään kuuden kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta.

Oikeuskanslerinvirasto siirtää ilmoitukset toimivaltaisille viranomaisille suojatulla sähköpostilla. Ilmoittajansuojeludirektiivi ja –laki asettavat salassapitovelvollisuuden ilmoittajan ja ilmoituksen kohteen henkilöllisyydestä tai muusta sellaisesta tiedosta, josta henkilöllisyys voidaan päätellä suoraan tai epäsuorasti. Ilmoitusten siirtämistä varten toimivaltaisten viranomaisten yhteystietojen pitää olla oikeuskanslerinviraston tiedossa. ***Ilmoittajansuojelulain 20 §:n mukaan toimivaltaisten viranomaisten on nimettävä ilmoitusten käsittelystä vastaavat henkilöt, joilla on oltava riittävä asiantuntemus ilmoitusten käsittelyyn. Ilmoituksia saavat käsitellä vain nimetyt henkilöt. Toimivaltaisten viranomaisten on huolehdittava siitä, että lain voimaan tullessa nämä toimet on tehty. Lisäksi toimivaltaisten viranomaisten tulee huolehtia siitä, että niillä on ilmoitusten vastaanottamiseen yleisestä kirjaamo-osoitteesta erillinen sähköpostiosoite, johon on pääsy vain ilmoitusten käsittelyyn nimetyillä henkilöillä. Oikeuskanslerinvirasto voi siirtää ilmoitukset toimivaltaisten viranomaisten käsiteltäviksi vain, jos menettely viranomaisissa täyttää näiltä osin ilmoittajansuojeludirektiivin ja –lain vaatimukset.***

Ilmoittajansuojelulain valmistelussa laadittu toimivaltaisten viranomaisten lista ei ole tyhjentävä. Jos toimivaltaista viranomaista ei ole, oikeuskanslerinvirasto siirtää ilmoituksen sille ministeriölle, jonka hallinnonalaa ilmoitus koskee. Ilmoitus siirretään asianomaiselle ministeriölle ilmoittajansuojelulain 18 :n mukaan myös silloin, kun toimivaltaista viranomaista ei ole lain 2 §:n 4 momentin 1—5 kohdassa tarkoitetuissa asioissa.

Oikeuskanslerinvirasto pyytää ministeriöitä keräämään oman hallinnonalansa toimivaltaisilta viranomaisilta yhteystiedot (ilmoitusten vastaanottamiseen osoitetut sähköpostiosoitteet) ja toimittamaan ne oikeuskanslerinvirastolle, jos mahdollista jo 1.1.2023 mennessä. Suositeltavaa on, että ilmoitusten vastaanottamiselle ei osoiteta yksittäisen virkamiehen nimeen perustuvaa sähköpostiosoitetta, joka henkilöstön vaihtuessa jää pois käytöstä.

Jos ilmoittajansuojelulain tarkoittama ilmoitus tehdään suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle, on viranomaisen lain 22 §:n mukaan viipymättä ilmoitettava ilmoituksen vastaanottamisesta oikeuskanslerinvirastolle. Erityislainsäädäntöön perustuviin ilmoituskanaviin tehdyistä ilmoituksista ei kuitenkaan ilmoiteta vastaavalla tavalla oikeuskanslerinvirastolle.

Osana oikeuskanslerin yleistä laillisuusvalvontaa oikeuskansleri valvoo, että toimivaltaiset viranomaiset täyttävät ilmoittajansuojelulaissa säädetyt velvoitteensa.

Oikeuskanslerinvirasto antaa tarkemmat ohjeet toimivaltaisille viranomaisille ilmoittajansuojelulain 38 §:n mukaisesta raportointivelvoitteesta verkkosivuillaan (www.oikeuskansleri.fi).

Lisätietoja asiasta antavat kansliapäällikkö Tuula Majuri (tuula.majuri@gov.fi, p. 02951 62522) ja vanhempi oikeuskanslerinsihteeri Pekka Liesivuori (pekka.liesivuori@gov.fi, p. 02951 62538).

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Kansliapäällikkö

Tuula Majuri